

8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28 жовтня 1994 р. № 300-А. URL: http://litigation.by/files/echr/ECHR_Murray_v_Royaume_Uni_28_10_1994.pdf.

9. Погорецький М.А. Обґрунтування рішень про застосування примусових заходів у кримінальних справах про організовану злочинність. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 15. С. 3–14. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2007_15_1.pdf

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ КАТЕГОРІЇ «БЮДЖЕТ» У ПРАВОВОМУ СЕНСІ

Чинчин Олена Вікторівна,
*здобувач кафедри адміністративного та
господарського права Запорізького
національного університету*

The concept of budget in the legal sphere is investigated. It is emphasized that the definition of the budget as a legal category should have two main features: the budget envisages a financial plan of a centralized public funds fund; such plan must be approved by the relevant representative bodies of public education.

Keywords: budget; cash; financial plan; National budget; local budgets.

Исследовано понятие бюджета в правовой сфере. Подчеркнуто, что определение бюджета как правовой категории должна содержать два главных признака: бюджет предусматривает финансовый план централизованного фонда денежных средств публичного образования; такой план должен быть утвержден соответствующими представительными органами публичного образования.

Ключевые слова: бюджет; денежные средства; финансовый план; государственный бюджет; местные бюджеты.

Категорія «бюджет» є однією з базових у царині регулювання відносин, пов'язаних з акумулюванням, розподілом та використанням публічних грошових коштів, тобто тих, власниками яких є дер-

жава та територіальні громади. Саме по собі поняття «бюджет» має давню історію. Первісно цей термін походить від давньофранцузького bouge (сумка, мішок) та зменшеного bougette (гаманець). Надалі слово було запозичено англійською мовою і стало відомо як budget – спочатку із тим самим звичайним побутовим значенням (гаманець), а потім «бюджет» почав використовуватися й як один із законодавчих термінів англійського парламенту.

Як пояснює Л. К. Воронова, в англійському законодавчому органі закріпилася така процедура, коли «під час вотування Палатою громад субсидій королю Канцлер казначейства відкривав сумку, в якій зберігалися документи. Цей акт звався відкриттям «бюджету», а назва сумки перейшла на документ. В кінці XVIII століття термін «budget» повернувся у Францію, а з XIX століття офіційно дістав значення державного розпису доходів і видатків» [2, с. 9]. Тим самим мовна одиниця «бюджет» отримала своє публічно-правове фінансове значення.

З того часу зміст терміну «бюджет» невпинно набував все важливішого значення для діяльності держави та її органів, його детального аналізу торкалися багато фахівців [3, с. 41–44 ; 5, с. 5–18], присвячувались окремі масштабні наукові праці, наприклад, «Бюджет» Р. Штурма [12]. Проте все ж таки, єдиного порозуміння з приводу того, що являє собою бюджет, а так само – визначення його змісту на законодавчому рівні тривалий час не відбувалось. На теренах України, враховуючи періоди знаходження нашої держави у складі царської Росії, а потім – СРСР, взагалі замість терміну «бюджет» звичайною практикою було використання таких категорій як «державний розпис», «кошторис доходів і видатків» [7, с. 12–14], які виражали певну сторону «бюджету», але все ж таки не були такими ємними. Для унормування використання терміну «бюджет» визначним моментом стало закріплення поняття бюджету у статті 1 Закону про бюджетні права Союзу РСР і союзних республік від 30 жовтня 1959 року, за якою «Державний бюджет СРСР є основним фінансовим планом утворення і використання загальнодержавного фонду коштів Радянської держави». Таке визначення бюджету не тільки було першим законодавчо закріпленим для Української держави, але

й певним чином відбило одразу два шляхи до його сутності: правовий та матеріальний.

Взагалі, категорію «бюджет» можна дослідити в багатьох аспектах. Звісно, передусім мова йде про правовий його бік, але також бюджет являє собою й економічну, й загальносуспільну категорію. Всі вони у той чи іншій мірі є пов'язаними між собою, а відмінності між ними пояснюється лише відповідним зміщенням акценту.

Первісним розуміння бюджету було саме правове. Це й не дивує, бо виник він саме як законодавчий термін. Л. К. Воронова підкреслює, що «бюджет як правова категорія виникає разом з представницькими органами державної влади, які одержують право періодично схвалювати державні видатки і доходи. До цього часу держави приймають бюджет у законодавчому порядку, тобто більш чи менш узагальнені показники проходять голосування представницьким органом і оформляються у статті нормативного акта з вищою юридичною силою» [2, с. 13]. Подібне правове значення бюджету має передусім передбачати те, що бюджет – це план (що затверджується на певний період часу) доходів та видатків територіального утворення. Так, В. В. Бесчеревних лаконічно визначав правовий зміст державного бюджету як основного фінансового плану утворення та використання загальнодержавного фонду грошових коштів держави [1, с. 6].

Разом з тим, одного лише акценту на тому, що бюджет – це план централізованого фонду грошових коштів, є недостатнім для повноцінного існування бюджету як правової категорії. За таким поняттям бюджет не буде мати ознаку юридичної обов'язковості. Остання передбачає те, що публічним суб'єктом встановлюється міра належної поведінки зобов'язаного суб'єкта. Ця міра зумовлюється вимогою юридичної норми до певної поведінки і дій, забезпечуючись при цьому можливістю державного примусу [6]. Тим самим, всебічне розуміння бюджету як правової категорії має передбачати ознаку його схвалення, затвердження відповідними представницькими органами держави. Лише тоді план, що його являє бюджет, може стати не тільки відомостями про майбутні публічні доходи та видати, але й реально виконуваним.

Схоже міркує й К. О. Токарева, на переконання якої бюджет у правовому сенсі слід розглядати як основний фінансовий план утворення, розподілу й використання централізованого грошового фонду держави або адміністративно-територіального утворення, затвердженого відповідним представницьким органом [9, с. 12]. Інакше кажучи, визначення бюджету як правової категорії має містити дві головні ознаки: 1) бюджет передбачає фінансовий план централізованого фонду грошових коштів публічного утворення; 2) такий план має бути затверджений відповідними представницькими органами публічного утворення.

Слід вказати, що затверджуваність бюджету саме представницькими органами публічного суб'єкта зумовлюється принаймні двома обставинами. По-перше, представницька форма влади з-поміж інших видів публічної влади є найбільш близькою до безпосереднього народовладдя, вона породжується волевиявленням громадян. Тому затвердження бюджетів саме представницькою владою дозволяє в найбільшій мірі приблизити бюджет до громадян держави. По-друге, слід звернути увагу на саме призначення бюджету забезпечувати створення, розподіл та використання централізованих фондів грошових коштів в державі. Цим бюджет фактично складає фінансову основу існування публічних утворень. Й тому питання затвердження такого важливого правового явища як бюджет абсолютно логічно віднесені до тієї з форм публічної влади, що є найбільше спорідненою з самим населенням публічного утворення.

При цьому, характерним є зосередження в сутності бюджету особливого роду інтересу – публічного. Тут затвердження державного бюджету стає нормативним визначенням державою найважливіших публічних інтересів на найближчий рік [8, с. 167]. Як доречно пояснює В. Д. Чернадчук стосовно Державного бюджету України, затверджуючи такий бюджет вищий вітчизняний представницький орган намагається врахувати все різноманіття інтересів суспільства, галузей економіки, адміністративно-територіальних одиниць, фінансово підтримати окремі соціальні групи. Одночасно із цим відбувається наділення визначених «суб'єктів повноваженнями щодо отримання

та використання бюджетних коштів, які стають об'єктом бюджетних правовідносин, а обсяги й напрями бюджетних видатків зумовлюються публічними інтересами» [10, с. 109]. Тим самим бюджет стає одним з найважливіших засобів досягнення загальновизнаного публічного інтересу держави.

В свою ж чергу і законні приватні інтереси громадян держави в значній мірі реалізуються за допомогою втілення у життя інтересу публічного. Так, виконання головного податкового обов'язку і сплата платниками податкових платежів до бюджетів орієнтована, в першу чергу, на досягнення загального публічного інтересу. Однак разом із потраплянням податкових коштів до централізованих грошових фондів, публічні суб'єкти набувають можливості забезпечити реалізацію низки індивідуальних потреб цих платників податків. Це стає проявом діалектичного зв'язку публічного і приватних інтересів у фінансовій сфері суспільних відносин.

Вищезазначене становить собою ідеальну модель розвитку фінансових, зокрема, бюджетних правовідносин. У той же час на практиці дуже часто має місце «дисбаланс між суспільним призначенням бюджету та його вузькоутилітарним імперативним використанням» [11, с. 38]. Дійсно, такий підхід певною мірою ускладнює й стримує розвиток держави, оскільки наразі публічні кошти як такі (а також й існуючі правові механізми їх мобілізації у бюджетах різних рівнів, розподілу й використання) виступають тим фактором, що зумовлює конфліктність бюджетних правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бесчеревных В. В. Развитие советского бюджетного права. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1960. С.6.
2. Воронова Л. К. Бюджетноправове регулювання в СРСР: монографія. Київ: Вища школа, 1975.
3. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). Київ: НІОС, 2000.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
5. Музика О.А. Неподаткові доходи місцевих бюджетів України (фінансово-правове дослідження): монографія. Київ: Атіка, 2006. С. 5–18.

6. Общая теория права и государства: Учебник. Издание третье, переработанное и дополненное / Под ред. В. В. Лазарева. Москва: Юристъ, 2001. 520 с.
7. Романько А. Н. Правовое регулирование бюджетного процесса в субъектах Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2011. С.12-14.
8. Тодика Ю. М. Конституція України: проблеми теорії і практики: монографія. Харків: Факт, 2000.
9. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 21 с.
10. Чернадчук В.Д. Стан та перспективи розвитку бюджетних правовідносин в Україні: монографія. Суми.: Університетська книга, 2008. С.109.
11. Швецов Ю. Г., Булаш О. А. Бюджет как финансовая основа реализации общественных проектов. *Проблемы учёта и финансов.* 2013. № 3 (11). С. 38–48.
12. Штурм Р. Бюджет / Пер. с нем. А. С. Изгоева. Санкт-Петербург, 1907. 998с.

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

Семенова Марина Володимирівна,
*кандидат юридичних наук, науковий
співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
ORCID 0000-0002-2216-4343*

The report deals with the analysis of the notion of tourist destination in international and national regulations and scientific sources, defining the main criteria of tourist destination and researching tourist clusters.

Keywords: tourist, visitor, destination, tourism, tourist services, tourist cluster.

Доклад посвящен анализу понятия туристической дестинации в международных и национальных нормативных актах и научных источниках определению основных критериев туристической дестинации и исследованию туристических кластеров.

Ключевые слова: турист, посетитель, дестинация, туризм, туристические услуги, туристический кластер.